

Ενότητα 5.2: «Υποστήριξη της αειφόρου πράσινης ανάπτυξης, της επιχειρηματικότητας και της κυκλικής οικονομίας μέσω συνεργασιών στα Βαλκάνια»

Συντονίστρια: Μάρω Βλαχοπούλου, Καθηγήτρια Ψηφιακού Μάρκετινγκ & ε-Επιχειρείν ΠΑΜΑΚ

Στην ενότητα 5.2, αξιόλογοι ομιλητές από την Ελλάδα και Βουλγαρία προσέγγισαν καινοτόμες δράσεις και χρηματοδοτικά εργαλεία με στόχο:

- Τη μετάβαση και εδραίωση μιας πιο “πράσινης” οικονομίας, δεδομένου ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί ουσιαστική συνθήκη για βιώσιμη ανάπτυξη
- Την προώθηση προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης, συνεργασιών και δικτύων στα Βαλκάνια κατά την προγραμματική περίοδο 2021 – 2027 των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Η Κυκλική Οικονομία στοχεύει στη βελτίωση της οικονομίας και του περιβάλλοντος, μεταβαίνοντας από μία γραμμική οικονομία (παραγωγής - κατανάλωσης - απόρριψης), σε μία κυκλική (η οποία ελαχιστοποιεί τους φυσικούς πόρους που χρησιμοποιούνται και αξιοποιεί τα προϊόντα και μετά το τέλος της ωφέλιμης ζωής τους).

Η βιωσιμότητα ορίζεται ως η δυναμική των οικονομικών δραστηριοτήτων, των ανθρώπινων αντιλήψεων και του μεγέθους του πληθυσμού, που εξασφαλίζει αποδεκτά επίπεδα διαβίωσης για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη μέσω της εξασφάλισης της διαθεσιμότητας φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων. **Με την κυκλική οικονομία** προτείνονται νέοι σχεδιασμοί και νέοι τρόποι σύλληψης, παραγωγής και κατανάλωσης αγαθών, ενώ η αξία των προϊόντων, των υλικών και των πόρων παραμένει στην οικονομία όσο το δυνατόν περισσότερο, και η παραγωγή αποβλήτων περιορίζεται στο ελάχιστο.

"Μια κυκλική οικονομία περιγράφει ένα οικονομικό σύστημα το οποίο βασίζεται σε επιχειρηματικά μοντέλα που αντικαθιστούν το “τέλος της ζωής” με τη μείωση, εναλλακτική επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση υλικών στην παραγωγή, διανομή και κατανάλωση των προϊόντων, λειτουργώντας έτσι σε μικροοικονομικό επίπεδο (προϊόντα, εταιρείες, καταναλωτές), μέσο επίπεδο (οικολογικά πάρκα) και σε επίπεδο μακροοικονομικό (πόλη, περιοχή, έθνος και πέραν αυτού), με σκοπό να επιτευχθεί αειφόρος ανάπτυξη, πράγμα που συνεπάγεται δημιουργία περιβαλλοντικής ποιότητας, οικονομική ευημερία και κοινωνική ισότητα, προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών" (Kirchherr, Reike και Hekkert, 2017).

Σε έναν πλανήτη που έχει ήδη δεχθεί τεράστιες ανθρώπινες παρεμβάσεις και υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, το παραδοσιακό γραμμικό μοντέλο της παραγωγής - κατανάλωσης – απόρριψης πρώτων υλών και προϊόντων δεν αποτελεί πλέον βιώσιμη επιλογή και έχει σοβαρές συνέπειες, πρώτα περιβαλλοντικές και στη συνέχεια οικονομικές και κοινωνικές.

Η έννοια της Κυκλικής Οικονομίας και της Πράσινης Ανάπτυξης βασίζεται σε τρεις αρχές:

1. Σχεδίαση με τα απόβλητα και τη ρύπανση / Design out waste and pollution
2. Διατήρηση των χρησιμοποιημένων προϊόντων και υλικών / Keep products and materials in use
3. Αναγέννηση φυσικών συστημάτων / Regenerate natural systems

Η μετάβαση σε αυτό το κυκλικό μοντέλο απαιτεί την υιοθέτηση νέων μέτρων και δράσεων που επικεντρώνονται στην αποδοτική χρήση φυσικών πόρων, ώστε ο χρόνος ζωής να επεκτείνεται μέσα σε όλο τον κύκλο της οικονομίας, δηλαδή σε κάθε στάδιο της αλυσίδας ενός προϊόντος, από την εξόρυξη της πρώτης ύλης, το σχεδιασμό, την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση και τη διαχείριση των αποβλήτων. Περιλαμβάνει προϊόντα, υποδομές, εξοπλισμό και υπηρεσίες και ισχύει για όλους τους βιομηχανικούς κλάδους και αφορά «τεχνητούς» (μέταλλα, ορυκτά) και «βιολογικούς» πόρους (τρόφιμα, ίνες, ξυλεία κ.ά.).

Αποτελεί το μοντέλο που εστιάζει μακροπρόθεσμα στην εξοικονόμηση ενέργειας και στην αποτροπή των ανεπανόρθωτων βλαβών που προκαλεί η κατανάλωση πόρων στην παραγωγική διαδικασία, με ρυθμό μεγαλύτερο από την ικανότητα του πλανήτη να τους ανανεώνει (κλίμα, βιοποικιλότητα, ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους και των υδάτων). Επιπλέον, δημιουργούνται τοπικές θέσεις εργασίας σε όλα τα επίπεδα δεξιοτήτων, καθώς και ευκαιρίες για κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή. Με αυτή τη διαδικασία, ό,τι προηγουμένως θεωρούνταν "απόβλητο", αναθεωρείται και μπορεί να αποτελέσει μέσο για την παραγωγή ενέργειας ή να επαναχρησιμοποιηθεί, ανακυκλωθεί και μετατραπεί σε πρώτη ύλη, για την παραγωγή νέων καινοτόμων και ανθεκτικότερων προϊόντων.

Επισημαίνεται ότι η Κυκλική Οικονομία αποτελεί ευκαιρία και ανάγκη για τις Βαλκανικές χώρες . Μπορεί να αποτελέσει καταλύτη για την παραγωγική ανασυγκρότηση και το σύνολο των δράσεων περιλαμβάνει παρεμβάσεις στα πεδία:

- Κανονιστικών και Νομοθετικών ρυθμίσεων για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας και την άρση γραφειοκρατικών εμποδίων.
- Χρηματοδότησης και παροχής κινήτρων ενίσχυσης της Κυκλικής Οικονομίας.
- Βελτίωσης της γνώσης και διασύνδεσης της επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας με την τεχνολογική καινοτομία.
- Ενίσχυσης της διακυβέρνησης του Σχεδίου για την Κυκλική οικονομία και επιτάχυνσης διαδικασιών.

Ειδικότερα σύμφωνα με τον κο **Εμμανουήλ Βλαχογιάννη**, Α' Αντιπρόεδρο Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης:

«Η διάχυση της πληροφορίας για ευκαιρίες που παρουσιάζονται για αξιοποίηση τεχνολογικών καινοτομιών και πραγματοποίηση επιχειρηματικών συνεργασιών είναι απαραίτητη δράση της δημόσιας πολιτικής για αποτροπή της κλιματικής αλλαγής και προώθηση της κυκλικής οικονομίας. Είναι κρίσιμη η υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων με τη δημιουργία κατάλληλων πλατφορμών

παροχής συμβουλευτικής και κατάρτισης, ώστε να είναι δυνατή η αξιοποίηση της γνώσης. Οι πλατφόρμες αυτές πρέπει να είναι ανοικτές σε επιχειρήσεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η κατάρτιση δεν πρέπει να σταματά στα σύνορα, αλλά να διευρύνεται συνεχώς με τη συνεργασία των φορέων και την ώσμωση των καταρτιζόμενων. Βρισκόμαστε ακόμη στα σπάργανα μιας διαδικασίας αειφόρου προσέγγισης και η πιθανότητα πραγματοποίησης λανθασμένων επιλογών είναι πάντοτε παρούσα. Δεν θα πρέπει επ' ουδενί αυτός ο κίνδυνος να αποτελέσει το άλλοθι για την εγκατάλειψη αυτού του δρόμου».

Στη συνέχεια ο καθηγητής **Petar Petrov Phd** από το Πανεπιστήμιο Δασολογίας Βουλγαρίας, ο οποίος ασχολείται με σχετική έρευνα και προγράμματα, αναφέρθηκε στους παράγοντες που υποστηρίζουν την ανάπτυξη του μοντέλου της κυκλικής οικονομίας, καθώς και τα αναμενόμενα οφέλη. Οι τομείς προτεραιότητας της ΕΕ για την κυκλική οικονομία είναι:

προϊόντα διατροφής και απορρίμματα οικιακών τροφίμων, ταχέως μετακινούμενα αγαθά και απόβλητα από την παραγωγή βιομηχανικών ποτών, συσκευασίες και απορρίμματα συσκευασίας, ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά απόβλητα, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και απορρίμματα υφασμάτων, έπιπλα και απόβλητα από την παραγωγή επίπλων, απορρίμματα κατασκευής και οχήματα.

Στη συνέχεια ανέλυσε τη βιομηχανική συμβίωση (industrial symbiosis) ως μια καινοτομία στην κυκλική οικονομία που επιτρέπει τη χρήση αποβλήτων ή υποπροϊόντων από μια βιομηχανία για μια άλλη και παρουσίασε παραδείγματα τέτοιων εφαρμογών στη Βουλγαρία.

Οι βαλκανικές χώρες έχουν κοινά περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με την πράσινη ανάπτυξη και την κυκλική οικονομία. Η ευρεία εταιρική σχέση στην περιοχή θα μπορούσε να αποφέρει πολλά οφέλη σε όλες τις χώρες στο πλαίσιο της ανάπτυξης της κυκλικής οικονομίας και της διασφάλισης της πράσινης ανάπτυξης για την περιοχή. Η κυκλική οικονομία θα μπορούσε να εφαρμοστεί καλύτερα και πολύ πιο αποτελεσματική σε έργα μεγάλης κλίμακας, πέρα από τα όρια, σύμφωνα με τον κ. **Petar Petrov**.

Ακολούθησε συζήτηση και προτάσεις σχετικά με την ενίσχυση των προγραμμάτων πράσινης επιχειρηματικότητας και κυκλικής οικονομίας μέσα από Ευρωπαϊκά προγράμματα συνεργασίας δημοσίων φορέων, ιδιωτικών φορέων και επιχειρήσεων, καθώς και ερευνητικών κέντρων και Πανεπιστημίων για την περίοδο 2021-27.

Τέλος κρίθηκε σκόπιμο να δημιουργηθεί μια επιτελική Μονάδα στο ΥΜΑΘ στα πλαίσια του ΥΠΕΣ με έδρα τη Θεσσαλονίκη για τον συντονισμό και τη συνεργασία στα Βαλκάνια, ώστε να οδηγήσει επιχειρήσεις, κυβερνήσεις, ερευνητικούς φορείς και Πανεπιστήμια, καθώς και τους πολίτες των Βαλκανικών χωρών για την αποτελεσματική απορρόφηση της χρηματοδότησης μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και την ταχεία προσαρμογή τους σε σύγχρονες τεχνολογίες και διαδικασίες, όπως αναφέρθηκαν στο συνέδριο αυτό.